

Zekât ve nefis terbiyesi

Remzi Bey: “Zekâtın nefis terbiyesine katkısı nedir?”

Zekât veren kişi, malının bir kısmını bir başkasına veriyor. Her ne kadar verdiği zekât ona bolluk, bereket, rahmet ve sevap gibi maddî ve manevî değerlerle yüklü biçimde dünyada ve ahirette geri dönüyor olsa da, başlangıçta, kasasından bir miktar eksiliyor. İşte bu miktar, kimi zaman şeytanın ağzına sakız yaptığı ve zekât mükellefini zekâttan caydırmak için yeterli bir değer olabiliyor. Kur’ân bu noktada diyor ki: “Şeytan sizi fakir düşmekle korkutur da, cimriliğe ve kötülüğe teşvik eder. Allah ise kendi hazinesinden size mağfiret ve bolluk vaad ediyor. Allah’ın ihsanı geniştir. Ve O her şeyi hakkıyla bilir.”¹

İnsan mala ve servete düşkün yaratılmıştır. Öyle ki, bazen mal candan ileri geçebiliyor. Küçük malî kayıplar sonrasında büyük üzüntü ve depresyon yaşayan insan çok görürüz etrafımızda. Tıpkı atalarımızın söylediği gibi, “mal canın yongası” olur çoğu zaman. Yani maldan giden, sanki candan giden gibi algılanır ve depresyon verir.

Ne var ki Cenâb-ı Hak, insanoğlunu bazen maldan eksiltmekle, mala verdiği bir zayıyla, telefle, iflâsla imtihan ediyor. Nitekim buyuruyor ki: “And olsun ki, Biz sizi bir takım korkularla, açlıklarla, mal, can ve mahsul eksikliğiyle imtihan edeceğiz. Sabredenlere müjdele.”²

Öyleyse, mal ve mahsul eksikliği kişinin sabrını ölçen, kişinin Allah’a olan güvenini ve tevekkülünü tazeleyen, âdeta imanını teraziye koyan imtihanların başında gelmektedir. Bakalım mal sahibi, malını nereye koyuyor? Kişiliğini nereye koyuyor? İmanını nereye koyuyor? Allah’a tevekkül ile malı arasında nasıl bir tercih yapıyor? Allah’ın rızasını mı, malını mı önemsiyor? Bakalım, bir Allah emri malını candan koparabiliyor mu? Bakalım zekât, sadaka, hayır ve hasenat gibi ibadet şekilleriyle başkaları lehine infak yapabiliyor mu? Bakalım, başkalarını kendi nefsine tercih edebiliyor mu? Bakalım yaptıklarını yalnız Allah için mi yapıyor, yoksa cömert desinler diye mi, alkış almak için mi, bravolar için mi yapıyor? Bakalım kapılarını başkaları için sıkı sıkıya kapatıp, içine kapanacak ve malını yığmaya mı davranacak? Yoksa elini Allah emrinin olduğu yerlere açacak mı?

Evinde altı dirhemden başka parası olmayan, onun da bir dirhemini bir fakire sadaka

olarak vermek isteyen Hazret-i Ali (ra), oğlunu eve gönderiyor ve annesinin bir dirhemi göndermesini istiyor. Annesi ise, "altı dirhemi un almak için sakladım" diye cevap gönderiyor. Bunun üzerine Hazret-i Ali'nin (ra) muhterem anneye gönderdiği cevap bir hayli manidardır: "Tahkikî iman sahibi kişi, Allah'a, elindeki paradan daha çok güvenir! Altı dirhemini hepsini göndersin." (Gerisi malûmdur: Hazret-i Ali, altı dirhemi fakire veriyor ve aynı gün içinde bereketli bir ticaretle altmış dirhem kazanıyor.) 3

Unutmayalım ki, kişinin iman derecesini ölçen sıkı ölçütlerden birisi mal bağımlılığıdır. Aşırı derecede mala bağımlı olan, durmadan mal biriktiren ve mal düşkünlüğü yüzünden Allah'ın emirlerini kulak ardı eden, halka da yardımcı olmayana cimri insana Cenâb-ı Allah'ın çetin uyarısı vardır: "Malı biriktirip de sayar durur. Sanır ki, malı onu ebediyen yaşatacak! Heyhat! O elbette hutameye atılacak! Hutamenin ne olduğunu bilir misin? Allah'ın emriyle tutuşturulmuş bir ateştir. Öyle bir ateş ki, kalpleri saracaktır. Üzerlerine bütün kapılar kapatılacaktır. Ateşte uzun sütunlara bağlanacaklardır."4

Keza Kur'ân çok net konuşuyor: "En sevdiğiniz şeyden vermedikçe tam mânâsıyla hayra ermiş olmazsınız. Ve siz her ne bağışta bulunursanız, muhakkak Allah onu bilir."5

İşte zekât az, ama kazandıkça devamlılık arz eden oranıyla kişiyi mal bağımlılığı gibi bir hastalıktan kurtarıyor. Kişinin nefisini mal ve servet düşkünü olmaktan alı koyup doğrudan Allah'a bağlıyor. Allah'ın rızasına erdiriyor. Nefis malı canının yongası bilirken, bir miktar malı alıp başkasına hibe etmekle malın hiç de candan bir yonga sayılmadığını, pekâlâ Allah için harcanabileceğini, malın Allah'ın rızasını ve insanların duâsını kazanmak için bir araçtan başka bir değeri olmadığını insan zihnine perçinliyor. İnsan nefsi böylece mal sevgisinden elini eteğini çekip, Allah'a yönelmeyi başarabiliyor. "Mal benimdir." demekten vazgeçip; "mal bana Allah'ın emanetidir." demeye başlıyor. Çünkü biliyor ki, mal kendisinin olsaydı, malı üzerinde herhangi bir emir dinlemek zorunda kalmayacaktı. Anlar ki, mal başkasının. Anlar ki, kendisi sadece emir dinleme ve yapma konumunda. Anlar ki, mal sahibi malı için emretme hakkına sahiptir.

Ve zekât emriyle nefis anlar ki, mal sahibi emredince, hiç çare yok, yapılacak! Bu anlayışla, zekâtını doğru hesaplayıp verdikçe, mala sadece bir araç ve emanet gözüyle bakmaya başlıyor. Geçici dünya malı yerine, ebedi ahiret malına talip oluyor.

Böylece nefis, zekât emriyle gerçek imtihanını veriyor. Kendisini terbiyeye alıyor. Kendi kendisini eğitiyor.

Dipnotlar:

1. Bakara Sûresi: 268.,
2. Bakara Sûresi: 155.,
3. El-Kenz, 3/311.,
4. Hümeze Sûresi: 2-9.,
5. Âl-i İmran Sûresi: 92.